

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Opiskeluhuollon selvitys 2024

OAJ:n opiskeluhuollon webinaari

29.10.2024

Merja Mannerkoski, erityisasiantuntija

Opiskeluhuollon kokonaisuus ja selvityksen tausta

Opiskeluhuollon kokonaisuus

- Opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan *opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä.*
- Opiskeluhuolto on sekä perusopetuslaissa tarkoitettu *oppilashuolto* että lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu *opiskelijahuolto*

Opiskeluhuollon kokonaisuus

- Opiskeluhuolto muodostuu:
 1. koulutuksen järjestäjän vastuulla olevasta **yhteisöllisestä opiskeluhuollosta** sekä
 2. Yksilökohtaisesta opiskeluhuollosta:
 - a) **hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevista opiskeluhoitopalveluista**, joita ovat koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelut
 - b) **monialaisesta yksilökohtaisesta opiskeluhuollosta**
- Lain mukaan opiskeluhoitoa **toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona**, josta vastaa koulutuksen järjestäjä.

Hallituksen tahtotila opiskeluhuollon kokonaisuuden kehittämiseksi ja selvityksen tausta

- **Hallitusohjelmakirjaukset:**

- Oppilas- ja opiskelijahuollolla on keskeinen rooli lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisessa. Hallitus edellyttää kuntien ja hyvinvointialueiden tekevän tiivistä yhteistyötä opiskeluhuollon toimivuuden turvaamiseksi. Moniammatillisen tuen piiriin on päästävä matalalla kynnyksellä ja viiveettä. Lisäksi henkilöstön toimivaltuuksia auttaa lapsia ja nuoria vahvistetaan. (Valtioneuvosto 2023, 80)
- Hallituskauden alussa hallitus tekee kustannus- ja vaikuttavuusarvioinnin oppilas- ja opiskelijahuollon toimivuudesta. Oppilas- ja opiskelijahuollon osalta luodaan mahdollisuus sopia kyseisten palveluiden organisoimisesta myös kuntien kautta. (Valtioneuvosto 2023, 54)
- Oppilashuollossa varmistetaan palveluiden saatavuus, jatkuvuus sekä tiedonkulku eri toimijoiden ja viranomaisten välillä tarvittavin lainsäädännöllisin muutoksin. (Valtioneuvosto 2023, 34)

Hallituksen tahtotila opiskeluhuollon kokonaisuuden kehittämiseksi ja selvityksen tausta

- **Kevään 2024 riihikirjaus:**

- Hallitus päättää kiirehtiä hallitusohjelman mukaista oppilas- ja opiskelijahuollon kustannus- ja vaikuttavuusarviointia syksyn 2024 budjettiriiheen mennessä. Selvitys tehdään kansliapäälliköiden johdolla kolmen ministeriön yhteistyönä (OKM, STM, VM). Hallitus tekee budjettiriihessä
 - Päätökset selvityksen pohjalta oppilas- ja opiskelijahuollon sekä koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon järjestämisvastuusta sekä
 - muista keinoista oppilas- ja opiskelijahuollon sekä koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon vahvistamiseksi.
 - Lisäksi selvityksessä otetaan kantaa hallitusohjelman mukaiseen mahdollisuuteen sopia kuntien kanssa kyseisten palveluiden organisoimisesta.

Selvityksen valmistelu

- Valmistelua tehtiin hallitusohjelman kirjauksen perusteella opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön yhteisenä virkatyönä marraskuusta 2023 alkaen.
- Aikataulua tarkistettiin kevään 2024 riihikirjauksen johdosta.
- Selvitys on toteutettu OKM:n, STM:n, valtiovarainministeriön sekä Opetushallituksen ja Terveystieteiden tutkimuskeskuksen yhteistyönä seuraavasti:

Selvityksen valmistelu

- Yhteisöllinen opiskeluhoolto:
 - Opetushallituksen selvitys
 - Opetus- ja kulttuuriministeriön kysely opiskeluhoollon ohjausryhmille
 - Opetus- ja kulttuuriministeriössä kootut tulokset Aluehallintoviraston toteuttamasta kyselystä opetusvelvollisuuteen sitomattomasta henkilöstöstä opetuksen järjestäjien palveluksessa (soveltuvin osin)
 - Lisätietoja yhteisöllisen opiskeluhoollon tilasta julkaistaan syksyn aikana myös Aluehallintoviraston Yhteisöllistä opiskeluhooltoa koskevassa peruspalvelujen arvioinnissa (2023)
- Opiskeluhooltopalvelut:
 - Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen selvitys opiskeluhooltopalveluista, tietolähteinä Terveyden edistämisasiivisuus (TEA) –tiedonkeruut, Opiskeluhooltopalvelujen seuranta (OPA) -tiedonkeruut, eri vuosien Kouluterveyskyselyt

Selvityksen valmistelu

- Tietojen luovutus opiskeluhuollossa:
 - Opetus- ja kulttuuriministeriön tietoarkkitehtuurityö, sen tulosten pohjalta Opetushallituksen laatima tukimateriaali Tietojen luovutus koulutuksen järjestäjältä opiskeluhuoltopalveluille
- Opiskeluhuoltopalvelujen järjestämisvaihtoehtojen vertailu kustannus- ja talousvaikutuksineen sekä esitetyt keinot opiskeluhuollon vahvistamiseksi
 - Työstetty opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä valtiovarainministeriön kesken virkatyönä.

Keskeisiä nostoja selvityksen sisällöstä

Opiskeluhuollon selvityksen sisältö

1 Selvityksen tausta

2 Selvityksen valmistelu

3 Opiskeluhuollon nykytila

- Opiskeluhuoltoon liittyvä yhteistyö
- Yhteisöllinen opiskeluhuolto
- Opiskeluhuoltopalvelut
- Tietojen luovutus opiskeluhuollossa

4 Opiskeluhuoltopalvelujen järjestämismahdollisuudet

5 Keinoja opiskeluhuollon vahvistamiseksi

6 Päätelmät

Opetushallitus: selvitys yhteisöllisestä opiskeluhuollosta 1/2

- Yhteisöllisen opiskeluhuollon käsite vaatii avaamista ja selkiyttämistä
- Yhteisöllisellä opiskeluhuoltotyöllä voidaan parantaa oppilaitosyhteisön hyvinvointia ja oppilaitokseen kiinnittymistä, joten yhteisöllisen työn merkitystä tulee korostaa
- Yhteisöllisen opiskeluhuollon resurssit ja toimintatavat eivät kaikkialla kohtaa tarpeita

Opetushallitus: selvitys yhteisöllisestä opiskeluhuollosta 2/2

- Onnistumista tukevat riittävät resurssit työn toteuttamiseen, hyvä johtaminen, selkeät rakenteet ja tiedonkulku
- Lapsia, oppilaita ja opiskelijoita sekä huoltajia tulisi osallistaa enemmän yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnitteluun, toimintaan ja arviointiin
- Yhteisöllisen opiskeluhuollon johtamisessa on paikoin haasteita. Opiskeluhuoltosuunnitelmat voisivat olla konkreettisempia, ja yhteistyö hyvinvointialueiden kanssa voisi sujua paremmin ja perustua yhteiseen ymmärrykseen.

OKM: kysely opiskeluhuollon ohjausryhmille yhteisöllisen opiskeluhuollon toteutumisesta 1/2

- Kyselyaika 14.5.-4.6.2024
- Vastauksia 166
- Pääosalla opetuksen järjestäjistä on olemassa ajantasainen **opiskeluhuoltosuunnitelma**; ei kaikilla, kaikki eivät perustu oppilaitoskohtaisten tarpeiden kartoitukseen
- Opetushenkilöstö ja opiskeluhuoltopalveluiden henkilöstö toteuttavat yhteisöllistä opiskeluhuoltoa **yhteistyössä**, yhteistyötä tehdään myös muiden tahojen kanssa.
- Yhteisöllisen opiskeluhuollon **johtamisen** osalta yhteistyö hyvinvointialueiden johdon kanssa nähtiin jossain määrin puutteellisena ja haastavana toteuttaa (poikkeava lainsäädäntö, toimintakulttuuri, resurssien puute)
- Oppilaita ja opiskelijoita **tiedotetaan** pääsääntöisesti hyvin, huoltajille ja koteihin tiedottamisessa kehitettävää

OKM: kysely opiskeluhuollon ohjausryhmille yhteisöllisen opiskeluhuollon toteutumisesta 2/2

- Yhteisöllistä opiskeluhuoltoa **toteuttaa** kouluissa ja oppilaitoksissa **monipuolinen henkilöstö**; jossain nähdään kapea-alaisemmin tiettyjen ammattiryhmien tehtävänä
- Yhteisöllisen opiskeluhuollon toiminnassa ja sitä toteuttamassa myös **ns. opetusvelvollisuuteen sitomatonta henkilöstöä**; tämä arjen tuen antaminen merkityksellistä ja tärkeää
- **Yhteiset toimintatavat ja tavoitteet** pääsääntöisesti kaikille selkeitä
- Merkittävänä haasteena hyvinvointialueiden vastuulla olevien **opiskeluhuoltopalvelujen puutteelliset resurssit** yhteisölliseen työhön osallistumiseen; paikoin myös opiskeluhuoltopalvelujen tarjoamiseen.
- **Yhteistyö koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueiden välillä** yksi tärkeimmistä kehittämistä vaativista osa-alueista.

THL: selvitys opiskeluhuollosta, yhteisöllinen työ

- Opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset osallistuvat yhteisölliseen opiskeluhuoltotyöhön työtehtävänsä ja opiskeluhuoltosuunnitelman mukaisesti
- Opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten käyttämä työaikaosuus yhteisölliseen työhön pysynyt hyvin samanlaisena vuosien 2020, 2022 ja 2024 kyselyissä
- Eniten yhteisöllistä työtä ilmoittivat tekevänsä **kuraattorit**, heidän työhön käyttämänsä aikaosuus jonkin verran lisääntynyt
- Lukuvuonna 2021-2022 eniten yhteisölliseen työhön osallistuivat kuraattorit, vähiten lääkärit
- Eniten ammattilaiset osallistuvat **kouluterveyskyselyn tulosten tulkintaan ja jatkotoimien suunnitteluun (81 %), lakisääteisten suunnitelmien päivittämiseen (54 %)** ja **hyvinvointitapahtumien järjestämiseen ja vanhempainiltoihin (60 % kuraattorit, 40 % psykologit ja terveydenhoitajat)**
- **Ryhmämuotoisen toiminnan** järjestämiseen ilmoitti osallistuneensa kuraattoreista 46 %, psykologeista n. 25 %, terveydenhoitajista 9 % ja lääkäreistä 2 %

THL: selvitys opiskeluhuoltopalveluista, yksilökohtainen työ 1/2

- Opiskeluhuoltopalvelut järjestyvät pääasiallisesti koulun tiloissa
- Osa perusopetuksen kouluista ei pystynyt järjestämään tarkoituksenmukaisia työtiloja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisille, mikä heikentää opiskeluhuoltopalvelujen keskinäistä moniammatillista yhteistyötä.
- Kaikkien opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten resurssit ovat parantuneet merkittävästi viimeisen 15 vuoden aikana.
- Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon henkilöstöresursseissa on suurta alueellista vaihtelua

THL:n selvitys opiskeluhuoltopalveluista, yksilökohtainen työ 2/2

- Kaikkien ammattiryhmien **työ painottuu yksilökohtaiseen** yksittäisen opiskelijan asiassa tehtävään **työhön**
- **Mielenterveysongelmiin** käytetty työaika on kaikilla opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisilla suuri
- Kouluterveyskyselyn 2023 tulosten mukaan **opiskelijat käyttävät paljon opiskeluhuoltopalveluja**
- Opiskelijat kokevat saavansa apua opiskeluhuoltopalveluista
- Terveystarkastusten toteutuminen pitkäaikaisseurannassa heikentynyt, mutta opiskelijoiden asiointi koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa lisääntynyt

Opiskeluhuollon selvityksen päätelmät

- Opiskeluhuollon kokonaisuutta on tarkoituksenmukaista kehittää voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti nykyisissä organisaatioissa
- Vaikka opiskeluhoitopalvelujen järjestämisvastuu siirrettäisiin kuntiin, tiedonsaantioikeus kunnan ja hyvinvointialueen välillä edellyttäisi edelleen asiakastietolain mukaista luovutustapaa tai laissa erikseen säädettyä tiedonsaantioikeutta, oikeutta luovuttaa tiedot tai ilmoitusvelvollisuutta

Keinoja opiskeluhuollon vahvistamiseksi 1/2

- **Hallinnonalojen näkemyksissä kehittämisen painopisteistä on hieman eroavuuksia**, mutta yhteinen näkemys oli, että opiskeluhuollon kokonaisuuden kehittämistä tulisi jatkaa palvelujen **nykyisen järjestämisvastuun mukaisesti**.
 - **Opetus- ja kulttuuriministeriö** esittää, että **opiskeluhoitoa vahvistetaan siirtämällä painopistettä yhteisölliseen opiskeluhooltoon**, joka on lain mukaan ensisijainen opiskeluhuollon toteutusmuoto.
 - **Sosiaali- ja terveysministeriö** pitää välttämättömänä, että **tiedonkulkua sujuvoitetaan ja nopeutetaan parantamalla hyvinvointialueen opiskeluhoitopalveluhenkilöstön tiedonsaantioikeuksia** opiskeluhoitopalvelujen toteuttamisen kannalta välttämättömiin opetuksen järjestäjän tietoihin. Tiedonsaantioikeuksia kehitettäisiin siten, että opiskeluhoitopalveluissa olisi salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskelijan tuen tarpeen arvioimiseksi, opiskelijan tilanteen seuraamiseksi ja tuen ja hoidon järjestämiseksi sekä huoltaja- ja oppilaitosyhteistyön toteuttamiseksi välttämättömät tiedot opetuksen järjestäjältä.

Keinoja opiskeluhuollon vahvistamiseksi 2/2

- Lisäksi olisi varmistettava opiskeluhoitopalvelujen **riittävät henkilöstöressit**, jotta voidaan vastata lasten ja nuorten lisääntyneisiin mielenterveyden tuen tarpeisiin, sekä kiinteä yhteys muihin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Tämä on tärkeää, että lapsia, nuoria ja perheitä voidaan tukea oikea-aikaisesti.
- Hallitusohjelman mukaisesti **koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelujen vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta lisätään** päivittämällä kouluterveydenhuollon terveystarkastusohjelma ja integroimalla kutsuntojen ennakkoterveystarkastus opiskeluterveydenhuollon terveystarkastukseen digitalisaatiota ja sähköisiä palveluja hyödyntäen.
- Lisäksi **opiskeluhuollon kokonaisuuden seurannan ja ohjauksen kehittämiseksi** Opetushallituksen ja Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen vastuuta opiskeluhuollon ohjauksesta ja seurannasta olisi tarpeen täsmentää.

Hallituksen budjettiriihi 3.9.2024: pöytäkirjamerkinnot

- *Oppilas- ja opiskelijahuoltoa koskevan selvityksen johtopäätösten perusteella palveluita ei toistaiseksi siirretä takaisin kuntien järjestämisvastuulle*
- *Oppilas- ja opiskeluhuollon kokonaisuuden vahvistamista jatketaan tehdyn selvityksen ehdotusten pohjalta, erityisesti huomioiden matalan kynnyksen ja kynnyksettömien mielenterveyspalveluiden saatavuus*
- *Sen lisäksi oppilas- ja opiskelijahuollon kehittämistä jatketaan hallitusohjelman kirjauksen mukaan siten, että oppilas- ja opiskelijahuollon osalta luodaan mahdollisuus sopia kyseisten palveluiden organisoimisesta myös kuntien kautta. Esitys valmistellaan siten, että voimaantulo on vuoden 2026 aikana.*

Opiskeluhuollon selvityksen alustava julkaisusuunnitelma

- Valtioneuvoston selvitys opiskeluhuollon kokonaisuudesta 2024 julkaistaan Valtioneuvoston julkaisusarjassa (loppuvuosi 2024?)
- Opiskeluhoitopalvelujen selvitys 2024. Työpaperi 46/2024 (Hietanen-Peltola, Jahnukainen, Huurre & Vaara, 2024) (julkaistu) https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/149686/TY%C3%962024_046_Opiskeluhoitopalvelujen%20selvitys%202024_s.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Opetushallituksen selvitys yhteisöllisestä opiskeluhuollosta 2024 julkaistaan Opetushallituksen julkaisusarjassa? (alkuvuosi 2025?)
- Kysely yhteisöllisen opiskeluhuollon toteutumisesta 2024. Opetus- ja kulttuuriministeriö. (Mannerkoski & Ekroth, 2024) lyhyt raportti julkaistaan OKM:n julkaisusarjassa (loppuvuosi 2024?)

Kiitos!